

## Hapishanelerin idaresi hakkında 1/653 numaralı kanun lâyihası ve Adliye, Sıhhat ve İçtimaî Muavenet ve Bütçe Encümenleri mazbataları

T. C.  
Başvekâlet  
Muamelat Müdüriüğü  
Sayı 6/1422

1 - V - 1930

### B. M. M. Yüksek Reisliğine

Hapishanelerin idaresi hakkında Adliye Vekâletince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetinin 30 - III - 930 tarihli içtimasında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası esbabı mu cibesile birlikte takdim olunmuştur.

Muktazasının ifasına müsaade buyurulmasını rica ederim efendim.

Başvekil  
İsmet

#### Esbabı mucibe

Hapishane ve tevkifhanelerimiz hali hazırda 1296 senesinde yapılmış bir nizamname ile idare edilmektedir.

Hukuk ilminin mütemadi yeniliklerine ve terakkilerine rağmen bu nizamname daima yarım asır evvelki şeklini muhafaza etmiş ve bittabi bu günün ihtiyaçlarını temine hadım bir vasıta olmaktan uzak kalmıştır.

Filhakika asrı hukuk suçluların ıstırap çekmesini olduğu kadar muzır ve meşum huylarından vazgeçerek cemiyete nafi bir unsur olmalarını istihdaf etmiştir.

Bu itibarla hapishanelerimizin bütün medeni memleketlerde olduğu gibi bir tedavi ve terbiye müessesesi haline getirilmesine kat'i bir ihtiyaç vardır.

Diğer taraftan medeni hukukun en mütekâmil kaidelerini ihtiva eden ceza müdevvenatımız, dahi hapishane ve tevkifhanelerimiz için yeni sistemlere ve yeni ihtiyaçlara göre hazırlanmış bir kanun vazı lüzumunu katiyet ve ehmiyetle hissettirmektedir.

Çünkü ceza kanunumuzun meriyete vaz'ına müteallik kanunun üçüncü maddezinde bahsedilen hapishaneler tesisat ve teşkilâtı henüz yapılmamıştır. Hapis cezalarının muayyen şekillere göre infazı, mahpusların çalıştırılmaları ve meşruten tahliyeleri gibi cihan hukukunun en yüksek ve mütekâmil terbiye vasıtası olduğunda ittifak ettiği bazı mevzuatımızın tamamen tatbikını temin mümkün olamamaktadır.

İşte bu cihetler nazarı dikkate alınarak yeni lâyhada hapishane ve tevkifanelerimizin tekemmül ve inkişafı için lâzımgelen esaslar tesbit edilmiş ve Alman idarei adliyesi hapishaneler nizamnamesi esas ittihaz edilerek kaleme alınan nizamnamede bu esaslar en asrı ihtiyaçları ifade ve temin edecek bir şekilde izah ve tafsil olunmuştur.

## Adliye Encümeni mazbatası

T. B. M. M.  
Adliye Encümeni  
Karar № 55  
Esas № 1/653

28-V-1930

Yüksek Reisliğe

Hapishane ve tevkifhanelerin idaresi hakkında Adliye Vekâleti tarafından hazırlanup Baş Vekâletin 1-5-1930 tarih ve 6/1422 numaralı tezkeresile Adliye Encümenine tevdi edilen kanun lâiyhası tetkik ve müzakere olundu. Lâiyha hakkında Adliye Vekâletinin tanzim ettiği esbabı mucibe lâiyhasında da izah edildiği üzere hapishane ve tevkifhanelerin idaresi hakkında 1296 tarihinde yapılmış olan nizamnamenin bu günkü ihtiyacı tatmine kâfi olmadığı ve çünkü mahkûmların yalnız haklarında verilen ceza ile izzatı çekmeleri kâfi olmayıp zararlı huylarından vaz geçerek heyeti içtimaiyeye nafi bir unsur olarak avdet etmeleri zımında hapishanelerin birer terbiye ve tedavi müesseseleri olması lâzım geleceği ve ceza kanunumuzun gösterdiği surette mücazatın infazı için hapishanelerimizde henüz lâzım gelen teşkilât ikmal edilmemekle beraber mahpusların mahkûm oldukları cezaların muayyen şekillerde infaz ve onların çalıştırılmaları ve hallerinde salâh görülenlerin meşruten tahliye edilebilmeleri için terbiye vasıtalarının istikmali muktazi olup bu lüzumu temin maksadile Alman usullerinden iktibas suretile vücade ketirilen kanun lâiyhasının kabulüne encümenince ittifakla karar verilmiş ve teklif edilen lâiyhanın yalnız sekizinci maddesinde silâh istimali tecviz edilen hallerin bu kanun mucibince yapılacak nizamnameye derçedilmesi muvafık görülmüştür.

Lâiyhanın havale mucibince Dahiliye Encümenine tevdi arz olunur.

|               |            |          |           |       |           |          |
|---------------|------------|----------|-----------|-------|-----------|----------|
| Ad. En. Rs.   | M. M       | Kâ.      | Âza       | Âza   | Âza       | Âza      |
| Manisa        | Kocaeli    | Yozgat   | Çorum     | İzmir | Balıkesir | Ankara   |
| Mustafa Fevzi | Salâhattin | A. Hamdi | Münir     | Enver | Sadık     | A. İhsan |
| Âza           | Âza        | Âza      | Âza       |       |           |          |
| Edirne        | Kocaeli    | Erzincan | Zonguldak |       |           |          |
| H. Hayri      | Rağıp      | Abdulhak | Nazif     |       |           |          |

## Sıhhat ve İçtimai Muavenet Encümeni mazbatası

T. B. M. M.  
Sıhhiye Encümeni  
Karar №  
Esas № 1/653

3 - VI - 1930

Yüksek Reisliğe

Hapishane ve tevkifhanelerin idaresi hakkında Adliye Vekâleti tarafından hazırlanup Başvekâleti Celilenin 1 - V - 1930 tarih ve 6/1422 numaralı tezkeresile gönderilen ve Encümenimize havale buyrulan kanun lâiyhası Adliye Encümeninin mazbatası ile btrlikte mütalea ve tetkik olundu

Encümenimiz Hükümetin teklif ettiği kanun lâiyhasını Adliye Encümeninin 8 inci maddedeki tadilile kabul etmiştir. yalnız mahpusların, cealarını çektikten sonra, hapisneden cemiyete nafi bir unsur olarak çıkmaları için kötü huylarından vazgeçirilmesi, bir san'at sahibi edilmesi ve okutulması lâzım olmakla beraber buralarda verem gibi bulaşık hastalıklara duçar olmamaları ve çıktıkları zaman da birer intan menbaı teşkil etmemeleri için hapishanelerin sıhhi şartları haiz bulunmasına ehemmiyet vermek iktiza ettidğinden 1 inci maddeye bu şartın konulmasına ve yazılacak nizamnamede sıhhi husnsata müteallik maddelerin Adliye ve sıhhat ve içtimai

vekâletleri tarafından müştereken hazırlanmasının Muavenet fıkrasının sonunda zikredilmesine karar verildi.

Heyeti Umumiyenin tasvibine arzedilmek üzere Yüksek Reisliğe takdim olundu.

S. ve İ. M. En. Rs.

M. M.

Kâ.

Erzurum

Bursa

Manisa

Âza

D. Ahmet Fikri

M. D. Refik

Mustafa

Âza

Âza

Âza

Âza

Âza

D. Fmin Cemal

D. H. Hüsnü

D. Burhanettin

D. Kâzım

D. Cemal

### Bütçe encümeni mazbtası

T. B. M. M.

Bütçe Encümeni

Karar № 167 M.

Esas № 1/653

11 - VI - 1930

Yüksek Reisliğe

Hapishane ve tevkifhanelerin idaresi hakkındaki kanun lâiyhası malî noktadan encümenimizi alâkadar eden maddeleri tetkik ve müzakere olundu.

Nizamname ile tesbit edilecek hususları gösteren ikinci maddenin (C) fıkrasında memurlar kelimesi, memurlara maaşlarından maada verilecek meblâğlar hakkında diğer kanunlarda kayıtlar olduğu için kaldırılmış ve (L) fıkrasındaki hapishane ve tevkifhane memur ve müstahdemlerinin kimlerden ibaret olacağı cümlesi de bütçelerde kadrolarla tesbit edildiğinden hafz edilmiştir.

İş yurtlarının tesisi ve idaresinin mütedavil sermaye ile temini muvafık ve malî mevzuatımız icabı olmakla dördüncü madde ona göre tadil edilmiştir. Müstaceliyetle müzakere edilmek üzere Umumi Heyetin tasvibine arz olunur.

Bütçe E. Rs.

M. M.

Aydın

Namına

G. Antep

Mühendis

Burdur

Erzurum

Kütahya

Muhtis

Remzi

Mitat

Vahit

H. Aziz

Niyazi Asım

Isparta

Konya

Niğde

Tokat

Mükerrem

K. Hüsnü

Faik

A. Şevket

## Hükümetin teklifi

### *Hapishane ve tevkifhanelerin idaresi hakkında kanun lâiyhası*

MADDE 1 — Türkiyede her mahkeme bulunan yerde bir hapishane ve tevkifhane bulunur.

MADDE 2 —

A - Mahpusların hapishanelere dağıtılması

B - Mahpus ve mevkıfların giydirilmesi ve yatırılması ve okutulması ve çalıştırılması

C - İş kazançlarından san'ataneler ihtiyacına ve memurlara ve çalışanlara pay ve ailelerine nafaka ayrılması

H - Mahpus ve mevkıflar hakkında kimler tarafından ne gibi inzıbat muameleleri tatbik olunacağı

L - Hapishane ve tevkifhane memur ve müsdahdemlerinin kimlerden ibaret olacağı ve bunların vazife ve salâhiyetleri derecesi ve haklarında kimler tarafından ne gibi inzıbat muameleleri yapılacağı nizamnamede yazılır.

MADDE 3 — Adliye Vekâletince gösterilecek lüzum üzerine hapishanelerde iş yurtları ve revir ve hastahane tesisi için Hükümetçe bütçeye lüzumu kadar tahsisat konulur.

MADDE 4 -- Mıntaka hapishanelerinde iş yurtları tesis ve yahut mevcut iş yurtları ihtiyaçlarının temini için lüzumu görülen iptidai maddelerin ( iş kazancından ödemek üzere ) veresiye satın alınmasına ve hapishanelere hariçten vukubulacak teberruatı kabule Adliye Vekâleti izin verebilir.

MADDE 5 — Lüzumu takdirinde mahpusların bir hapishaneden diğerine nakilleri Adliye Vekâletinin müsaadesile caiz olabilir.

MADDE 6 — Mıntaka hapishane müdürleri doğrudan doğruya Adliye Vekâletince ve muhasip ve başkâtipleri ile diğer hapishane ve tevkifhane müdürleri ve teftiş memurları ve hekimler ve fen memurları ve muallimler mahalli Adliye Encümeninin inhası üzerine

## Adliye encümeninin tadili

### *Hapishane ve Tevkifhanelerin idaresi hakkında Kanun lâiyhası*

MADDE 1 — Hükümetin teklifi aynen

MADDE 2 — Hükümetin teklifi aynen

MADDE 3 — Hükümetin teklifi aynen

MADDE 4 — Hükümetin teklifi aynen

MADDE 5 — Hükümetin teklifi aynen

MADDE 6 — Hükümetin teklifi aynen

## Sihhat ve İc̄timai Muavenet enücmenin tadili

**MADDE 1** — Türkiyede her mahkeme bulunan yerde lâzım gelen sıhhi şartları haiz bir hapisane ve tevkifhane bulunur.

**MADDE 2** —

**A** - Aynen

**B** - Aynen

**C** - Aynen

**H** - Aynen

**L** - Hapishane ve tevkifhane memur ve müsdahdemlerinin kimlerden ibaret olacağı ve bunların vazife ve salâhiyetleri derecesi ve haklarında kimler tarafından ne gibi inzibat muameleleri yapılacağı nizamnamede yazılır.

Bu nizamnamenin sıhhi hususlara müteallik maddeleri Sihhat ve İc̄timai Muavenet Vekâleti ile müştereken hazırlanır.

**MADDE 3** — Aynen

**MADDE 4** — Aynen

**MADDE 5** — Aynen

**MADDE 6** — Aynen

## Bütçe Eucümeninin tadil

**MADDE — 2**

**A** - Mahpusların hapishanelere dağıtılması

**B** - Mahpus ve mevkuların giydirilmesi ve yedirilmesi yatırılması ve okutulması ve çalıştırılması

**C** — İş kazançlarından san'atlar ihtiyacına ve çalışanlara pay ve ailelerine nafaka ayrılması

**H** - Mahpus ve mevkular haklarında kimler tarafından ne gibi inzibat muameleleri tatbik olunacağı

**L** - Hapisane ve tevkifhane memur ve müsdahdemlerinin vazife ve salâhiyetleri ve haklarında kimler tarafından ne gibi inzibati muameleler yapılacağı nizamnamede yazılır.

Bu nizamnamenin sıhhi hususlara müteallik maddeleri Sihhat ve İc̄timai Muavenet Vekâleti ile müştereken hazırlanır.

**MADDE 4** — Mıntaka hapishaneleri iş yurtlarının idare ve tesisi bütçeye konulacak mütedavil sermaye ile temin olunur . Adliye Vekilinin iznile kabul edilen teberrularda mütedavil sermayeye ilâve olunur.

ve yahut daha ehliyetli zevat bulunduğu halde resen vekâletçe tayin olunurlar. Hapishanelerin sair memur ve müsdahdemleri mahallî adliye encümenlerince intihap ve vilâyetin tasdikile tayin kılınır.

**MADDE 7** — Hapishane müdürü ve memurları hakkında kanunî tahkikat icrası doğrudan doğruya adliyeye aittir. Gösterilen lüzum üzerine müdürler Adliye Vekâletince ve diğer memurlara mahalleri Adliye Encümenlerince işten el çektirilebilir.

**MADDE 8** — Hapishane müdürü ve memuru ve müsdahdemleri hapishanenin emniyet ve muhafazasının temini için kat'î zaruret halinde silâh istimaline mezundurlar. Silâh istimalini zororî kılan hallerin nelerden ibaret olduğu hapishane ve tevkifhaneler nizamnamesinde yazılır.

**MADDE 9** — Bu Kanun neşri tarihinden muteberdir.

**MADDE 10** — Bu kanunun hükümlerini icraya Adliye , Dahiliye , Maliye ve S. İ. M. Vekilleri memurdur.

30-V-1930

Bş. V. Ad. V. M. M. V.  
*İsmet M. Esat M. Abdülhalik*  
Da. V. Ha. V. Ma. V.

*Ş. Kaya Dr. T. Rüştü Ş. Saracođlu*  
Mf. V. Na. V. İk. V. S. İ. M. V.  
*Cemal Hüsnü Recep Şakir Dr. Refik*

**MADDE 7** — Hükümetin teklifi aynen

**MADDE 8** — Hapishane müdür ve memuru ve müsdahdemleri hapishanenin emniyet ve muhafazasının temini için aşağıda yazılı hallerde silâh kullanmağa salâhiyetlidirler:

A - Türk ceza kanununun 49 uncu maddesinin 1,2, ve 3 numaralı fıkralarında yazılı mecburiyetler hadis olursa,

B - Mahpuslar toplu olarak hücum teşebbüsünde bulunurlar ve memurlara veya kendilerine nezaretle muvazzaf bulunanları yakalayarak onlara mukavemet veya onları bir hususu yapmaları veya yapmamaları için cebrederlerse

C - Firar teşebbüsünde bulunan bir mahpus yakalanırken filen veya tehlikeli bir surette tehdit ederek mukavemet eder ve ya mükerren dur emrine itaat etmiyerek firar teşebbüsünden vaz geçmezse,

Ateşli silâh, diğer silâhlarla maksadın temini kabil olmadığı takdirde kullanılır . Ateşli silâh kullanılması lüzumunu mutlak surette müdür ve bulunmadığı zaman müfettiş tayin eder.

Şukadarki : müsaade istihsali mümkün olmıyan fevkalâde hallerde müsaadesiz silâh istimalide caizdir.

MADDE 7 — Aynen

MADDE 8 — Aynen